

De som väntar

Kandidatarbete, skriftlig del av Rasmus Nossbring, 4.5 HP

Handledare: Michelle Göransson, Åsa Jugnelius och Gustaf Nordenskiöld

Konstfack, Keramik och glas, 2017

ABSTRACT

In this essay I discuss my observations of daily routines and when routines become obsessive rituals. Using my background as a glassblower in industrial manufacture I have studied individual routines regarding labor and behavior in an environment with a long history working class in a rat race lifestyle. Using the stories of my co-workers at the glass factory I have made sculptures emphasizing on small moments in daily life that often pass by unnoticed, yet crucial for overcoming everyday challenges.

Tack till...

Kristin Larsson, Hanna Hansdotter, Reino Björk, Simon Whitfield, Mari Anari, Sofi Gunnstedt, Jenny Norberg, Jonas Ioannou, Noam Dover, Michelle Göransson, Åsa Jugnelius och Gustaf Nordenskiöld.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	Sid. 1
• Bakgrund	Sid. 1
• Metod	Sid. 2
• Syfte	Sid. 2
• Influenser	Sid. 4
PROCESS	Sid. 5
• Klass	Sid. 5
• Äventyret	Sid. 5
• Relation till material	Sid. 6
• Fysiskt arbete	Sid. 7
SLUTDISKUSSION	Sid. 8
LITTERATUR OCH KÄLLOR	Sid. 9
APPENDIX	Sid. 10

INLEDNING

Bakgrund

Femton år gammal började jag som lärling vid Reijmyre glasbruk. I en hårt manligt kodad industrimiljö lärde jag mig snart vikten av hög arbetsmoral, kroppsarbete och dagliga rutiner. Jag var lärling vid fabriken tre dagar i veckan under tre års tid genom en gymnasial lärlingsutbildning och började arbeta heltid som glasblåsare för dem dagen efter studenten. Under fem års tid arbetade jag i produktionen, 06.30 till 16.00 med stämpelklocka och strikta tider för raster. Jag iakttog under dessa år både mig själv och andras beteenden som var relaterade till arbetet men fortfarande utanför yrkesrollens ramar. Tvångsmässiga rutiner kring toalettbesök, ankomsttider, kafferaster, sakers plats och hierarkiska positioner. När arbete upptar den huvudsakliga tiden av ens liv, vad gör en då när en inte arbetar? Väntar på att gå till arbetet? Vad fylls denna väntan med, hur kan det se olika ut för olika människor och vad händer om rutinmässiga mönster bryts?

Under min utbildning på Konstfack har mina arbeten på olika sätt koncentrerats kring vardag och väntan. I mitt kandidatarbete har jag valt att fortsatt fokusera på detta och i kombination med teknisk utmaning undersöka hur jag kan ta mig an detta ämne och illustrera det genom figurativ skulptur.

Dubbeldusch, 2016

Monday, 2016

Metod

Jag har gått igenom minnen från så långt tillbaka jag kan minnas. Bland dem har jag hittat flera situationer som har något spännande. Något fint, glatt och sorgligt på samma gång. Något jag inte kan sätta ord på. Citronte på morgonen i en sliten morgonrock, traditionsenlig tvål i duschrummet och återkommande sopberg som aldrig åtgärdas i köket. Små rutinmässiga händelser som tycks obetydliga men fortfarande sitter hårt inpräntade i människors vardagliga liv.

Jag kommer att analysera dessa händelser samtidigt som jag parallellt i glashyttan kommer att skulptera figurer till dessa situationer. Genom detta vill jag undersöka relationen mellan dessa vanor och förväntningar på mannen som odlas bland män i grupp, kulturellt kodade situationer och arbetarklass idag.

Syfte

Med bakgrunden inom den industriella produktionen känner jag starkt av en förväntning på mig som glasblåsare. Förväntningar om att hålla hantverket vid liv

och att upprätthålla yrkets traditioner. Jag hoppas att ett undersökande av dessa rutinmässiga beteenden kanske kan hjälpa mig själv förstå hur dessa normer tillkommit och hurvida jag vill förhålla mig till dem eller inte. Eftersom jag undersöker detta utifrån min bakgrund kommer arbetet att präglas av mina erfarenheter, men jag hoppas och tror att mina reflektioner kring ämnet är applicerbara på fler konsthantverk. Vardagen och rutiner är något som konstant är närvarande för nästan samtliga, trots detta kan ämnena kännas diffusa. Jättesmalt och obetydligt, samtidigt, enormt och livsviktigt för livet som vi känner det. Vardagens väntan är alltså inte ett vakuum mellan nu och sedan, utan ett eldfängt kulturellt utrymme (Ehn, Löfgren 2007:74).

Situationerna jag intresserar mig för verkar vara mer vanliga i arbetarklassen och i synnerhet för arbeten inom industrin, där rutin är en stor del av arbetet och utrymmet för eget spelrum är litet. Det kan liknas vid ett försök att ta kontroll över sin tillvaro genom att skapa dagliga ritualer som en själv har makt över. Kanske är det så att arbetet börjar 06.30, men om jag kan åka samma minut hemifrån varje morgon och stämpla in samma minut varje morgon på arbetet så inger det en känsla av kontroll och makt över situationen. Jag har alltså full kontroll över när jag vill åka och när jag kommer fram. Detta kan utvecklas till en vana och en söndagsåkare framför en under bilfärden på väg till jobbet kan lätt bli ett stressmoment då kontrollen över ens ankomsttid tas ifrån en. Stressig omkörning och extra fart i de välkända kurvorna kan kompensera, och även om stämpelkortet registrerar samma tid som dagen innan ligger stressen kvar i kroppen och skaver resten av arbetsdagen. Morgonen är en sårbar tid, en sorts övergångsfas från sömn till vakenhet och ett förberedande av medvetande och kropp inför en kommande arbetsdag (Ehn, Löfgren 2007:84).

I en vardag som ter sig likadan under långa perioder blir det mesta snart till en rutin. Ett utrymme för hjärnan att koppla bort vad den faktiskt håller på med och tillfälle att dagdrömma sig in i framtiden eller svunna dagar. Väl framme på jobbet, efter att stämpelkortet markerats med tidsstämpel, tar ett nytt välbekant mönster vid. Samtidigt som ena handen vant hängt upp skjortan på sin krok i omklädningsrummet har andra handen redan fullt upp med att få av bältet och skorna sparkas av. Tankarna däremot, har redan hunnit rusa vidare fram till lunch

och gårdagens middag i lunchlådan. Man njuter samtidigt av sin egen skicklighet att utföra detta samtidigt och perfekt (Ehn, Löfgren 2007:85).

Medan arbetskläderna smidigt och utan vidare behov av uppmärksamhet kläs på kan huvudet hinna tänka igenom arbetsdagen eller fundera på vart semestern kan tänkas spenderas. Tid för sinnen att koppla bort och tanken att lämna kroppen. Varje liten detalj i vardagen kan bli en rutin, ett välkänt mönster som skänker trygghet. Om rutiner upprätthålls under en längre tid kan de långsamt förstärkas till ritualer, vilket gör handlingen betydligt mer allvarsam och symboltyngd (Ehn, Löfgren 2007:85).

Influenser

Jag har sedan jag först började skulptera med glas följt en glasblåsare vid namn Martin Janecky. Han har varit en stor inspiration för mig och är det fortfarande med sina avancerade naturtrogna skulpturer av människor och djur. Jag känner att mina arbeten för en dialog med hans konstnärskap, han började på ett fabriksgolvet när han var tretton år gammal och med fallenhet för glas arbetade han sig fort uppåt och är idag en av världens mest välkända glas-skulptörer (<http://martinjanecky.com/>).

Ett verk jag känner att mina skulpturer relaterar till är Joanna Rytel's animation "Moms On Fire" som tar upp vardag och väntan i form av moderskap. Hennes verk och konstnärskap inspirerar mig kring frågor som könsroller och hemmiljö med en rå estetik som jag känner igen mig i (<http://www.svtplay.se/video/12146770/moms-on-fire/moms-on-fire-avsnitt-1>).

Fotografen Lars Thunbjörks lekfulla porträtt av vardag är också något jag känner att mina skulpturer för dialog med, då dem liksom hans bilder har inslag av humor (https://www.amadorgallery.com/Lars_Tunbjork.html).

PROCESS

Klass

Mina skulpturer har för mig belyst klasstillhörighet och vart jag kommer ifrån, där arbete med händerna alltid premierats. "Lär dig något och bli bra på det som kommer du alltid att ha jobb". Från tidig ålder fick jag och mina bröder lära oss vikten av arbete med kroppen genom att hjälpa till hushållsnära arbete som att hugga ved, snickra, klippa gräs och liknande. För mina kollegor på glasbruket var arbetet en dygd, trots att de flesta faktiskt vantrivdes med själva jobbet. Det fanns en enorm stolthet i att vara glasblåsare och industriarbetare, samtidigt ville ingen egentligen vara där, men ingen kunde heller komma loss. Även samtalsämnen i denna miljö blev som rutin. En man frågade mig det första han gjorde varje morgon om jag runkat kvällen innan, medan en annan 10.30 innan lunchen vid 11.00 varje dag frågade ut samtliga i verkstaden om vad de hade med sig till lunch. Denna sorts vanor ger också en slags trygghet och kontroll, innan en vet ordet av så sker det per automatik. Kanske av förväntan av medarbetare, kanske av förväntningar på sig själv. Vanor som del av kulturell prägning inom en speciell grupp eller klass – som en internaliserad andra natur fylld av kontinuitet, behövd för att klara av vardagen (Ehn, Löfgren 2007:81).

Äventyret

Av dessa människor jag arbetade med lärde jag mig vikten av rutin i vardagen, det hjälpte mig underlätta för mig själv och andra att veta vad som kom närmast under dagen. Samtidigt gjorde detta invanda systematiserande av vardagen att jag började känna mig som en maskin. Jag gjorde allt i min makt för att upprätthålla ett mönster av små saker som jag inte egentligen brydde mig om och i denna jakt försvann all ork till att jaga det jag faktiskt ville göra. Vanans makt skapade ett tvångsmässigt beroende av vardagens stilla lunk. Jag började fråga mig själv om detta faktiskt var vad livet skulle vara och förstod jämförelsen

av vardagen som ett hamsterhjul. Rädslan för att livet ska bli slentrian är ett återkommande tema i det moderna samhället (Ehn, Löfgren 2007:83). Nog kunde jag uppskatta bekvämligheten och säkerheten i vardagens stilla gång, men vart var spänningen jag längtade efter som gjorde mig rastlöst? Jag ville ju skapa i materialet och utforska både det och världen utanför min inrutade vardag. Kände alla likadant? Inte när jag frågade dem, men när vi pratade om deras ungdom sken det ibland igenom en längtan efter det oförutsägbara äventyret. Å ena sidan stöder rutinen förutsägbarheten, å andra sidan kan den kväva längtan efter förnyelse (Ehn, Löfgren 2007:118).

Relation till material

Vid min utbildning till glasblåsare var rutin högst närvarande för kontinuitet och förståelse för hur saker skulle göras. Först moment ett, snabbt följt av moment två, tre och fyra, sen skicka vidare till nästa person som utför resterande moment. För att lära mig materialet var jag tvungen att förstå glasets behov och tempo, något som sällan går att kompromissa. Var sak har sin tid. Glöms kylning av botten bort innan en blåser i pipan blir botten för tunn, är den däremot för kall blir den för tjock. Produktionen skulle flyta som en väloljad maskin. När dessa rutiner till slut satt sig i ryggmärgen var de svåra att alternera, något jag märkte när jag började skulptera glaset där processen är mer flytande och intuitiv. I och med att jag förstår glaset bättre kan jag forma det mer rutinmässigt och det kräver mindre psykisk

Processbild, montering av skulptur.

närvaro. När det händer ges huvudet utrymme att fritt utforska samtidigt som handen gör och jag lär mig kanalisera mig själv genom materialet. Som påstått i tidigare stycke kan rutin vara skrämmande men krävs också för att kunna vara närvarande och bortkopplad på samma gång, ge plats för flera aktiviteter och att vara på flera platser samtidigt. Lite som när man väntar eller dagdrömmer men med ett fysiskt fokus på det som utträttas av kroppen (Ehn, Löfgren 2007:98).

Fysiskt arbete

Jag börjar med att göra skisser av olika situationer utifrån vilka jag sållar och väljer ut dem som bäst passar ämnet jag undersöker. I glashyttan arbetar jag med att producera delar separat för att sedan kyla av dem och kunna titta på dem när de svalnat. Färgen appliceras på varje del separat. Innan jag börjar skulptera så rullar jag glaset i pulveriserat färgat glas. Färgen appliceras i tre omgångar med en invärming mellan för att undvika att klarglas skiner igenom för mycket på de skulpterade ytorna. Till vissa delar kommer jag att experimentera med olika färger i lager för att förstärka volym och känsla av andra material, exempelvis textil och cernitlera.

Med en uppsättning delar kan jag sedan para ihop dem som passar ihop och kan ge den känsla och stämning som jag eftersträvar, varpå jag senare värmer upp dem igen och sätter ihop dem i glasverkstaden till hel figur/skulptur. För att vara säker på att verkligen utjämna eventuella spänningar kyls glaset i minst 24 timmar ner till rumstemperatur, varpå jag föredrar att låta det vila i 24 timmar innan jag slipar glaset för att retuschera eventuella detaljer. Efter det sandblästras skulpturerna och smörjs med olja för att få en satinliknande finish. Genom att ta bort glasets glansiga yta framhäver jag också mindre volymskillnader.

Processbild , delar innan montering.

SLUTDISKUSSION

Vid görandet av mina skulpturer i glasverkstaden har jag ständigt stött på problem som efter flera försök felsökts och åtgärdats. Genom att jag blivit mer rutinerad i mitt skulpterande blir processen mer invand och jag kan fokusera på estetiska problem snarare än tekniska. Detta talar om rutinens janusansikte (Ehn, Löfgren 2007:118) som kan inge en känsla av en tvångströja samtidigt som den är högst nödvändig i min tekniskt krävande process. En ständig balansakt där jag försöker undvika att bli uttråkad samtidigt som lusten infinner sig först när rutinen kombinerar handens görande med själslig närvaro och möjlighet att samtidigt vara på en annan plats mentalt. Jag kan vara i situationen jag porträtterar samtidigt som jag är fysiskt närvarande med materialet i mina händer.

Genom detta arbete har jag insett hur präglad jag är av min bakgrund. Mentaliteten bland gubbarna på glasbruket har etsat sig fast även om jag idag kan se problematik i den som jag inte såg under min tid där. Sexistiska uttalanden tog sig obemärkt förbi och underhöll könsroller utan att ifrågasättas. Nedbruten och van vid åsikter om att kvinnor skulle hållas i köket och underhålla med kall pilsner och sex var normaliserade. Jag ser idag tillbaka på delar av tiden med viss avsmak, samtidigt som tillhörigheten och meningsfullheten med ett arbete glorifierar de ohållbara förhållandena. Det har fått mig att inse att jag gjort en klassresa under de senaste åren på Konstfack. Eller i alla fall påbörjat en. Jag är fortfarande samma person ändå, mer utbildad, men fortfarande påtagligt en yngre version av en bruksgubbe. Jag värnar om mitt morgonkaffe och att nycklarna alltid ska ligga på samma plats och få mig att känna igen mig i min tillvaro. Lite som alla mina skulpturer i samlat format. Jag är också en av de som väntar.

LITTERATURLISTA

Enh, Billy & Löfgren, Orvar, 2007. *När ingenting särskilt händer. Nya kulturanalyser.*
Stockholm/Stehag: Brutus Österlins Bokförlag Symposium

Highmore, Ben, 2009. *Everyday Life and Cultural Theory. An introduction.*

Hemsidor

Martin Janecky

<http://martinjanecky.com/portfolio/2013>

Senast kontrollerad 2017-04-05

Joanna Rytell

<http://www.svtplay.se/video/12146770/moms-on-fire/moms-on-fire-avsnitt-1>

Senast kontrollerad 2017-04-05

Lars Thunbjörk

https://www.amadorgallery.com/Lars_Tunbjork.html

Senast kontrollerad 2017-04-05

APPENDIX

Under detta projekt har jag jobbat intensivt och målmedvetet och bara för att examination och vårutställning är gjorda känner jag att det fortfarande finns mer att göra. Även om det är svårt att reflektera över resultat och process när jag fortfarande är i det så känner jag mig nöjd med resultatet.

Under min examination presenterade jag fem skulpturer på grått podie, vända mot publiken som satt i en halvcirkel runt verket. En av dem första reflektioner jag fick ifrån min opponent, Matti Kallionen, var att han tyckte att det kändes fint och ledsamt på samma gång. Som en hommage till människorna i väntan, samtidigt som att det kändes som att dem utförde alla dessa rutiner och ritualer i sin väntan som i längden blir som ett sorts väntan på döden.

Detta tyckte jag kändes fint och att jag lyckats förmedla det jag ville. Inte att livet är en lång väntan på döden, snarare vad vi gör under tiden.

Under examinationen diskuterades också hur jag tydligare kunde förmedla mina skulpturers relation till arbete, vilket jag innan tänkt koppla in genom titlar. Jag har valt att ge objekten titlar ifrån tidpunkten då ritual utfördes för att koppla an till upprepning och arbetslinjen.

Under tiden mellan examination och vårutställning fick jag tid att utveckla projektet konceptuellt och arbeta vidare med hur jag placerade podiet och skulpturerna i rummet. Jag valde vid vårutställningen att inte ha dem riktade åt samma håll som under examinationen. Detta gav varje skulptur mer plats och uppmuntrade utställningens besökare att uppleva verket från fler sidor. Jag placerade också varje skulpturs individuella titel vid verktext som satt på närliggande vägg.

Vid utställningen upptäckte jag hur svårt det kunde vara att förstå att skulpturerna är gjorda av glas, än mer att dem är skulpterade för hand och inte gjorda i formar. Jag uppskattar den materialförskjutning som blir med den blåstrade ytan och materialet blir svårare att definiera, samtidigt som min yrkesstolthet får mig att vilja förtydliga att dem är gjorda av glas. Skulpterat på "frihand".

Jag närvarade vid utställningen så mycket jag hade möjlighet till för att samtala med besökare och svara på eventuella frågor, vilket resulterade i många intressanta diskussioner.

Jag upplevde att många kände igen sig själva eller andra i mina skulpturer, hörde många kommentarer som "det där är ju som jag". Många stannade upp och skrattade åt humorn i dem men också hur dem var sorgligt ensamma och blottade.

Nu efter projektet känner jag att det finns mer att undersöka kring ämnena vardag, väntan, rutin och ritual. Jag hoppas kunna fortsätta undersöka och iakta detta koncept efter Konstfack.

De som väntar, från examination. Foto: Rasmus Nossbring

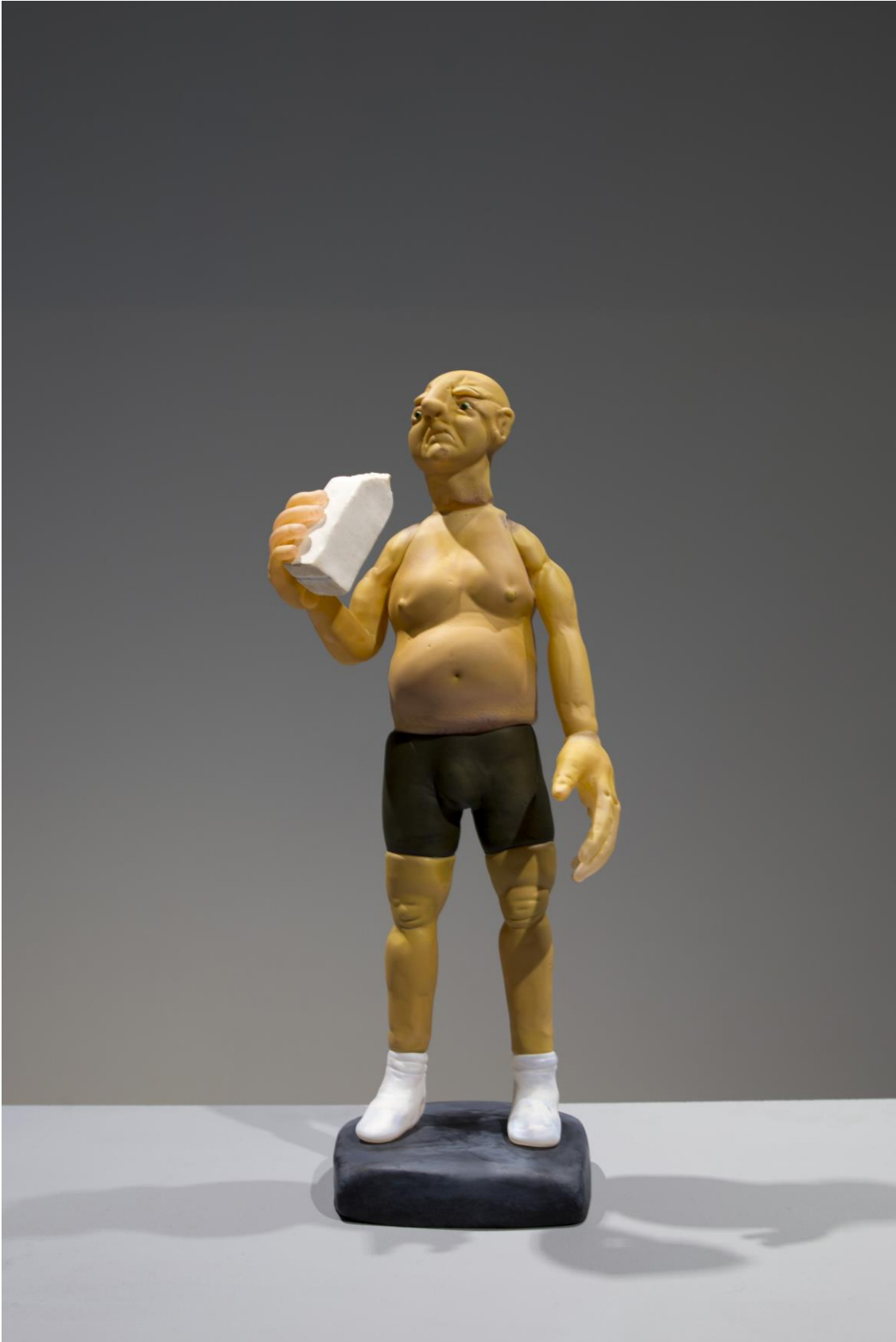
De som väntar, från vårutställning. Foto: Rasmus Nossbring.

07.30 (Lemon Tea). 36x20x20 cm Foto: Rasmus Nossbring.

19.43 (Garbage man). 38x16x16 cm Foto: Rasmus Nossbring.

21.31 (Nightcap). 43x20x20 cm Foto: Rasmus Nossbring.

05.48. 36x20x20 cm Foto: Rasmus Nossbring.

16.09 (Most Calusses Wins). 42x21x21 cm Foto: Rasmus Nossbring.